

можуть забезпечити системне, тобто з уроку в урок, формування компонентів громадянської компетентності учнів, передбачає дотримання таких методичних умов: орієнтація результатів навчання на формування когнітивної, операційної та мотиваційної складових громадянської компетентності; наявність у навчальному змісті курсу сюжетів, що забезпечують формування у школярів необхідних громадянсько-знавчих знань, умінь, цінностей, ставлень; організація навчального процесу, яка дозволяє перетворити учня на активно діючий суб'єкт навчання. Це потребує суттєвих змін як у змісті, так і в організації навчання історії. Зокрема зміст історичної освіти має забезпечити ефективне формування трьох складових рис громадянськості: когнітивної – через історичний навчальний матеріал, мотиваційної – шляхом організації відповідної емоційно-оцінювальної пізнавальної діяльності учнів та операційної через відповідні методи, форми, технології навчання, насамперед активні та інтерактивні.

**Висновки та перспективи подальших досліджень.** Таким чином, громадянська компетентність є базовою складовою компетентнісного підходу в сучасній вітчизняній освіті. Наведені міркування дозволяють нам стверджувати, що формування громадянської компетентності старшокласника у процесі навчання історії України в 10-11 класах може бути ефективним, якщо: результати навчання орієнтовані на формування когнітивної, операційної та мотиваційної складових громадянської компетентності; навчальний зміст курсу історії України матиме необхідні громадянсько-знавчі знання, способи діяльності, цінності, ставлення; організація навчального процесу забезпечувати постійну активну позицію учнів у навчанні.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Бібік Н.М. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / Н.М. Бібік. – К.: К.І.С., 2004. – С. 47 – 53.
2. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти // Історія в школах України. – 2004. – № 2. – С. 2–7.
3. Законодавчі акти України з питань освіти / Верховна рада України. Комітет з питань науки і освіти: офіційне видавництво. – Київ.: Парламенське видавництво, 2004. – 404 с.
4. Зеер Э.Ф. Компетентностный подход к образованию // <http://www.urogo.ru/>.
5. Пометун О. Забезпечити формування предметної історичної та громадянської компетентності учнів / О. Пометун // Історія в школах України. – 2008. – № 7–8. – С. 3–6.
6. Пометун О. І. Формування громадянської компетентності: погляд з позиції сучасної педагогічної науки / О. І. Пометун // Вісник програм шкільних обмінів. – 2005. – № 23. – С. 18–20.
7. Пометун О., Фрейман Г. Сучасні цілі та завдання шкільної історичної освіти в Україні / Пометун О., Фрейман Г. // Історія України. – № 19. – С. 8–13.
8. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Історія України. 10–11 класи. Профільний рівень. Суспільно-гуманітарний напрям, історичний профіль. – Режим доступу: [www/osvita.ua](http://www/osvita.ua)
9. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів: Історія України. 5–11 класи ; Всесвітня історія. 6–11 класи / Міністерство освіти і науки України. Головне управління змісту освіти / В. Власов (підгот.). – К. : Шкільний світ, 2001. – 86 с.
10. Серова Г.В. Концептуальні підходи до конструювання змісту шкільної історичної освіти: сучасний погляд / Серова Г.В. // Історія в школі. – 2004. – №4. – С. 6–9.
11. Хуторской А. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы / Хуторской А. // Народное образование. – 2003. – № 2. – С. 58-64.

УДК 378.14:37.041-057.875

**Рябченко Т.О.**

Сумський державний педагогічний  
університет імені А.С. Макаренка

#### ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

*У статті розглядаються особливості системи організації самостійної роботи студентів. Автор визначає мету організації самостійної роботи студентів та з'ясовує умови, необхідні для реалізації цієї мети.*

*Ключові слова: самостійна робота студентів; види, форми і методи організації самостійної роботи студентів.*

**Рябченко Т. Организация самостоятельной работы студентов.** В статье рассматриваются особенности системы организации самостоятельной работы студентов. Автор определяет цель организации самостоятельной работы студентов и выясняет условия, необходимые для реализации этой цели.

*Ключевые слова: самостоятельная работа студентов; виды, формы и методы организации самостоятельной работы студентов*

**Ryabchenko T. Organization of independent work of students.** The features of the system of organization of independent work of students are examined in the article. An author determines the purpose of organization of independent work of students and finds out terms, necessary for realization of this purpose.

*Key words: independent work of students; kinds, forms and methods of organization of independent work of students.*

**Постановка проблеми та її актуальність.** Інтеграція України у світове товариство потребує створення нової системи освіти, яка б сприяла становленню творчої, освіченої, фізично і морально здорової особистості. Мета особистісно-зорієнтованої освіти – не сформувані й навіть не виховати, а знайти, підтримати, розвинути людину в людині, закласти в ній механізм самореалізації. Сьогодні нашій державі потрібні спеціалісти, які мають ґрунтовну фахову підготовку, зможуть самостійно приймати рішення, спроможні через самоосвіту постійно оновлювати власні знання, здатні швидко адаптуватися до змін та коригувати свою професійну діяльність в умовах конкуренції та інновацій.

Сучасні студенти розуміють, що їхнє майбутнє працевлаштування залежить у першу чергу від них самих, їхніх знань, умінь, мобільності, готовності навчатися протягом усього життя. Саме тому перед ВНЗ стоїть першочергове завдання – навчити студентів вчитися, самостійно добувати знання, сформувані у них навички самостійної роботи.

Професійне зростання фахівця, його соціальна затребуваність нині залежить від уміння виявити ініціативу, від здатності до планування і прогнозування результатів своїх самостійних дій. Це переорієнтовує самостійну роботу з традиційної мети – простого засвоєння знань, набуття умінь і навичок, досвіду творчої і науково-інформаційної діяльності – на розвиток внутрішньої та зовнішньої самоорганізації майбутнього фахівця, здатності вибудовувати індивідуальну траєкторію навчання.

Самостійна діяльність студента – це складний процес, компоненти якого варіюються від психічних властивостей учасників до організаційних, мотиваційних компонентів та факторів зовнішнього впливу, які значним чином зумовлюють кінцевий результат такого виду діяльності. Якщо ж враховувати, що тільки ті знання, до яких студент прийшов самостійно, через особистий досвід, думку, дію стають дійсно міцним його надбанням, то особлива увага до проблеми організації самостійної роботи студентів є цілком виправданою.

Актуальність обраної проблеми зумовлена необхідністю підвищення ефективності результатів самостійної роботи студентів. Нині значна частина навчального матеріалу відводиться на самостійне опрацювання. До того ж ускладнюється зміст та збільшується обсяг самостійної роботи. Отже, формування культури організації самостійної діяльності на всіх етапах цього процесу є одним із обов'язкових завдань сучасної вищої освіти.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Питання організації самостійної роботи студентів з урахуванням їх творчого потенціалу й індивідуальних можливостей перебувають у сфері інтересів сучасної дидактики. На теоретичному і методологічному рівнях проблему організації самостійної роботи студентів у процесі оволодіння знаннями розглядали Л.П. Аристова, В.К. Буряк, М.А. Данилов, Б.Н. Єсіпов, Л.В. Жарова, В.А. Козаков, Б.І. Коротяєв, І.Я. Лернер, І.Т. Огородников, П.І. Підкасистий, О.Я. Савченко та ін. Питання розвитку самостійності під час позааудиторної діяльності досліджували О.А. Дубасенюк, Л.В. Клименко, В.І. Лозова, М.В. Лубенець, Л. В Онучак. Обґрунтування принципів побудови дидактичної системи організації самостійної роботи студентів міститься у працях В.І. Загвязинського, В. Оконя, М.М. Скаткіна та інших учених-педагогів.

**Метою пропонованої статті** є виявлення особливостей системи організації самостійної роботи студентів, з'ясування шляхів оптимізації самостійної роботи у вищому навчальному закладі.

**Викладення основного матеріалу.** В умовах реформування навчального процесу у ВНЗ перед викладачами постає проблема впровадження якісно нових видів, форм і методів організації самостійної роботи, орієнтованих на творчу діяльність студентів, підвищення мотивації та активізації їх пізнавального інтересу в процесі професійної підготовки. Осмислення викладачами своєї ролі у ставленні до студентів, які самостійно працюють над освоєнням навчального матеріалу, ускладнюється через відсутність єдності в підходах дидактів до визначення самостійної роботи студентів.

Так, стосовно до вищої школи, у термін «самостійна робота» вкладаються різні значення:

- самостійний пошук необхідної інформації, отримання знань, застосування цих знань для вирішення навчальних, наукових та професійних задач (С. Архангельський);
- діяльність, що складається з багатьох елементів: творчого сприйняття та осмислення навчального матеріалу під час лекції, підготовки до занять, екзаменів, заліків, виконання курсових та дипломних робіт (О. Молибог);
- багатоманітні види індивідуальної, групової пізнавальної діяльності студентів на заняттях чи в позааудиторний час без безпосереднього керівництва, але під контролем викладача (Р. Нізамов);
- самоосвіта (С. Зінов'єв).

В. Андреева розуміє самостійну роботу студентів як форму навчально-виховного процесу, яка охоплює і позааудиторну, й аудиторну діяльність, будь-який вид самостійної навчальної чи комунікативної діяльності, що виконується в режимі взаємоконтролю, самоконтролю чи віддаленого за часом контролю викладача [1].

О. Беляєва, розглядаючи питання управління самостійною роботою студентів, звертає увагу на роль самостійної роботи для розвитку нових форм освітнього процесу: екстернату, дистанційного навчання. «Стратегічна» задача самостійної роботи, на її думку, полягає у тому, щоб у процесі самостійної роботи студентів формувалася готовність до управління власною пізнавальною діяльністю в системі «інформація – знання – інформація» [3].

Як підкреслює відомий дидакт П. Підкасистий, самостійна робота студентів – це засіб організації навчального чи наукового пізнання студентів, що постає у своїй подвійній якості: 1) як об'єкт їхньої діяльності, заданий викладачем, програмованим посібником, навчальною програмою; 2) як форма вияву студентом певного способу діяльності з виконання відповідного навчального завдання, який приводить його до отримання нового завдання чи поглиблення наявного. За такого підходу до розуміння самостійної роботи її «генетичною клітинкою» є пізнавальна задача, що пропонується студентові в конкретній ситуації навчання [4].

Розглянемо виокремлені П. Підкасистим види самостійної роботи студентів: за зразками, реконструктивно-варіативна, евристична (частково-пошукова), творчо-дослідницька. Самостійна робота за зразками передбачає виконання типових вправ і завдань за зразком, що дає змогу засвоїти навчальний матеріал і відтворити функціональні характеристики знань, але не розвиває творчої активності.

Завдяки реконструктивно-варіативній самостійній роботі розвивається розумова діяльність не лише на рівні відтворення щойно отриманих знань, а й залучення вже відомих знань до вирішення завдань, проблем і ситуацій.

Евристична самостійна робота передбачає розв'язання окремих проблем, поставлених на аудиторних заняттях. Організована у такий спосіб самостійна робота розвиває у студентів бачення проблеми, формує вміння самостійно її формулювати, розробляти план її розв'язання. Така робота вимагає від особистості творчих зусиль.

Дослідницька самостійна робота спрямовує студентів у русло наукової діяльності. Під час виконання таких робіт (курскових, дипломних, інших завдань) реалізуються творчі здібності студентів, які намагаються відійти від зразка, розробити свої методи вирішення проблемних ситуацій, дослідити їх, отримати нову інформацію. Таким чином, кожний наступний вид самостійної роботи стосовно попереднього здійснюється на вищому рівні самостійної розумової діяльності студентів.

Як бачимо, в основу даної класифікації покладено рівні самостійної розумової діяльності майбутніх фахівців: репродуктивний (тренувальний), реконструктивний, творчий і творчо-пошуковий.

Вивчаючи проблеми самостійної роботи студентів, В. Буряк визначає ряд характерних ознак досліджуваного поняття: це вид діяльності, яка виконується без безпосередньої участі викладача; у самостійній роботі виявляються такі якості особистості, як самостійність, активність, вони дозволяють формувати такі нові якості, як самоорганізованість та самоконтроль; самостійна робота обумовлена цілеспрямованістю, яка у свою чергу залежить від мотивації діяльності студента [4].

Розвитку внутрішньої пізнавальної та емоційної мотивації, виникненню позитивного ставлення студентів до самостійної роботи над навчальним матеріалом сприяє їх дидактична взаємодія з викладачем, яка забезпечує однорівневість позицій студента і викладача. У процесі цієї роботи виявляється елемент співробітництва між студентами і викладачем, що сприяє формуванню відповідального ставлення студентів до навчання, інтересу до самого процесу навчання, почуття впевненості у своїх силах, без чого неможлива пізнавальна активність студентів. Таким чином, формується мотивація навчання.

Особливості дидактичної взаємодії викладачів та студентів розкриваються в процесі організації самостійної підготовки до аудиторних занять: лекцій, лабораторних та практичних занять. Сучасний спеціаліст повинен вміти працювати самостійно сам і організовувати на таку роботу інших. Тому фахівець, який не займається самоосвітою, не забезпечить відповідну сучасним вимогам якість і продуктивність праці. Виходячи з цього, самостійна робота студентів під час підготовки до аудиторних занять має бути спрямована на формування майбутнього фахівця. У цьому аспекті ефективні практичні заняття.

Самостійна підготовка студентів до практичних занять, на думку деяких авторів, передбачає такі завдання:

- Ознайомлення з планом заняття – розподілення завдань і питань для самостійного вивчення з наведеним переліком основної і додаткової літератури.
- Визначення алгоритму побудови бесіди, доповіді, повідомлення.
- Закріплення, поглиблення і розширення знань, одержаних на лекції.
- Зв'язок теоретичних питань для самостійного вивчення з конкретними ситуаціями та прикладами з життя, практики професійної діяльності.
- Здійснення індивідуальних консультацій під час підготовки до заняття з формуванням умінь самостійно працювати з літературою (виписки з книг, складання планів, простих та складних тез, конспектів, анотацій, рефератів).
- Озброєння знаннями про способи виконання фахових трудових процесів і дій [8].

Якщо студенти на аудиторному занятті засвоюють матеріал, основу якого складає вивчене в школі, то частина навчального матеріалу з теми дається на самостійне опрацювання під час підготовки до заняття. Подальшим кроком може стати завдання самостійно засвоїти нову тему. А на наступному занятті доцільно виконувати практичні вправи, які закріплюють опрацьований студентами матеріал.

Знаючи тему наступного практичного заняття, окремі студенти отримують індивідуальні завдання щодо підбору вправ, які можна використовувати і на практичних заняттях, і в умовах майбутньої професійної діяльності. Разом із необхідністю поступового підвищення рівня самостійності та креативності студентів

визначальним є диференційований, індивідуальний підхід до організації самостійної роботи кожного студента. Необхідним є й поступове нарощування складності самостійних завдань по роках навчання з огляду на ступеневу систему підготовки спеціалістів. Отже, викладач повинен так організувати самостійну підготовку студентів до практичного заняття, щоб усі студенти, з урахуванням їх індивідуальних можливостей, були зайняті посиленою творчою роботою, пошуком правильних і точних рішень. Активізації самостійної діяльності при цьому сприяє видавання студентам загальних завдань в поєднанні з індивідуальними.

Ефективним методом формування в студентів творчого мислення, інтересу до професійної діяльності під час підготовки до практичних занять є робота над науково-проблемними запитаннями і завданнями. Серед проблемно-пошукових запитань і завдань викладач має виділити ті, які студенти можуть осмислити самостійно, готуючись вдома до заняття. Другу групу запитань складають ті, що студенти осмислюють під безпосереднім керівництвом викладача та з його допомогою. Такі заняття, як правило, вимагають опрацювання додаткової літератури.

Готуючись до практичного заняття, студент повторює матеріал лекцій і конспектує основну літературу. Введення проблемних завдань з теми даного заняття змушує його опрацьовувати матеріал глибше, систематизовано. Навчання студентів умінням самостійно працювати з основною і додатковою літературою під час підготовки до практичних занять здійснюється у формі індивідуальних консультацій і включає формування умінь з виділення опорних моментів у прочитаному тексті з метою складання планів, тез, тез-відповідей за підручником та іншими джерелами.

Активізації пізнавального інтересу студентів до змісту наступних занять сприяє підготовка до моделювання практичних ситуацій. Це розвиває фахове мислення у студентів. Так, наприклад, якщо у студентів виникає запитання, не пов'язане з планом заняття, можна доручити одному з них підготувати на наступне заняття коротке повідомлення-відповідь на це питання.

Не можна залишити поза увагою і той факт, що функції викладача за нових умов організації самостійної роботи кардинально змінюються. На сучасному рівні організації самостійної роботи повинні відбуватися систематично консультування викладача і подаватися його рекомендації щодо напрямів здійснення цієї роботи. Роль викладача зводиться до кураторства. Основними його функціями є спрямовувати, консультувати та радити. Проте, це ще не означає повної відмови від функцій контролю, хоча нині значна увага приділяється самоконтролю студентів під наглядом викладача.

Основним предметом, а отже, й таким, що підлягає контролю в першу чергу, в самостійній роботі є знайдені та апробовані студентом шляхи пошуку, постановки і вирішення проблем, що вважають головним способом будь-якої пізнавальної та професійної діяльності людини з вищою освітою. Оптимальним для самостійної роботи, на думку Є. Заїки, виступає рефлексивний контроль [6]. Такий контроль здійснюється у формі обміну думками між студентом та викладачем у рівноправному діалозі. Студент розповідає про шляхи пошуку та конкретизації проблеми, шляхи опробування способів її вирішення. Викладач уточнює окремі аспекти шляху студента, намагаючись з'ясувати слабкі місця в самостійній підготовці останнього, і у випадку їх виявлення або підказкою, або постановкою нової проблеми задає способи їх корекції.

Рефлексивний контроль орієнтує студента вже у самому процесі діяльності на акцентування уваги на її способах. Підвищена увага до власних шляхів вирішення проблем забезпечує формування двох найважливіших якостей особистості студента. По-перше, через інтерес щодо способів своєї діяльності у студента розвивається інтерес до своєї індивідуальності в цілому. Останній є однією із суттєвих засад мотивів самореалізації, самоствердження. А ці мотиви, в свою чергу, можуть виступати провідними мотивами переходу студентів на вищий рівень самостійності. По-друге, увага студента до способів своєї діяльності, викликана в першу чергу ситуацією контролю-діалогу, з часом набуває власного змісту усередині діяльності (безвідносно до діалогу в майбутньому). Адже, що таке фіксація своєї уваги на способах своєї діяльності? Це – самоконтроль за своєю діяльністю, вища форма контролю в начальному процесі.

Звернемо увагу на ті принципи, які, на нашу думку, найбільш характерні та значущі для побудови оптимальної системи організації самостійної роботи студентів ВНЗ:

Системність та послідовність (система організації самостійної роботи має відповідати таким вимогам, як поступове ускладнення роботи, логічний зв'язок між усіма елементами, причинно-наслідковий зв'язок, поетапність подання матеріалу та інше).

Посильність (необхідність подання на кожному етапі організації самостійної роботи завдань, які б відповідали рівню знань і вмінь студентів та враховували їхній рівень розвитку навичок самостійної роботи на певному етапі навчання).

Індивідуалізація та диференціація (потреба врахування особливостей організацій самостійної роботи «сильних» і «слабких» студентів, їхніх особистих інтересів).

Активність (в процесі організації самостійної роботи студентів поступово має підвищуватися ступінь їхньої безпосередньої участі в плануванні та реалізації навчальних завдань. Під активною позицією студента розуміємо його свідоме ставлення до виконання самостійної роботи).

Слід відзначити й такі принципи, як варіативність, цілеспрямованість, позитивна мотивація, діагностика рівня реалізації поставлених навчальних завдань.

Самостійна робота студентів створює умови для реалізації дидактико-розвивальних і виховних завдань навчання. Проте, на якість їх здійснення негативно впливають дві групи причин, що залежать від самого студента, а також від викладача, кафедр, управлінсько-методичних структур ВНЗ. Щодо першої групи причин, маємо на увазі недостатній рівень сформованості у студентів умінь і навичок самостійної навчальної праці. А тому на викладачів покладається завдання акцентувати увагу на удосконаленні умінь та навичок самостійної інтелектуальної праці майбутніх фахівців, особистісно-орієнтованому підході до її організації. Йдеться про вивчення індивідуально-особистісних характеристик студентів, їх врахування при розробці змісту завдань, методики їх виконання, створення типологічних груп, інших форм організації спільної роботи.

Щодо другої групи причин, мова йде про відсутність наукового підходу до планування самостійної роботи на міжкафедральному рівні; неповне забезпечення студентів навчальною, навчально-методичною, науковою літературою; невикористання ресурсів навчальних засобів для спрямування позааудиторної самостійної роботи; повільне впровадження новітніх технологій навчання, спрямованих на активізацію самостійної роботи студентів.

Отже, чітка організація самостійної роботи у ВНЗ за сучасними методиками та технологіями навчання; розробка диференційованих завдань індивідуально-особистісної спрямованості з кожної дисципліни; визначення оптимального часу для індивідуально-групових консультацій, введення їх до розкладу занять; подолання труднощів, пов'язаних із забезпеченням студентів необхідними матеріалами та доступом до інформаційних джерел, є тими питаннями, які особливо гостро постають перед нами в умовах реформування навчального процесу.

**Висновки.** Узагальнюючи вищезазначене, можна дійти таких висновків:

- У сучасній дидактиці самостійна робота студентів розглядається, з одного боку, як вид навчальної праці, який здійснюється без безпосереднього втручання викладача, але під його керівництвом, а з іншого – як засіб залучення студентів до самостійного оволодіння методами пізнавальної діяльності й розвитку інтелектуальних потенційних можливостей кожної особистості, але цього можна досягти лише тоді, коли самостійна робота організується і реалізується у навчально-виховному процесі як цілісна система, що пронизує всі етапи навчання студентів у ВНЗ.

- Формування навичок самостійної роботи студента є однією з головних умов успішної реалізації мети і завдань професійної освіти.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Адреева В.М. Методика активизации самостоятельной работы студентов ускоренного обучения / В.М. Адреева // Организация самостоятельной работы студентов в процессе изучения общественных наук. – Вып. 6. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1989. – С. 24-28.
2. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія / А.М. Алексюк. – К.: Либідь, 1998. – 560 с.
3. Беляева А. Управление самостоятельной работой студентов / А. Беляева // Высшее образование в России. – 2003. - № 6. – С. 105-109.
4. Буряк В. Самостійна робота як системоутворюючий елемент навчальної діяльності студентів / В. Буряк // Вища школа. – 2008. - № 5. – С. 10-24.
5. Демченко О. Дидактична система організації самостійної роботи студентів / О. Демченко // Рідна школа. – 2006. - № 5. – С. 68-70.
6. Заика Е.В. Психологические вопросы организации самостоятельной работы студентов в вузе / Е.В. Заика // Практична психологія та соціальна робота. – 2002. - № 6. – С. 21-32.
7. Івануха А. Організація, методичне забезпечення та контроль самостійної роботи студентів / А. Івануха // Освіта. Технікуми, коледжі. – 2007. - № 4. – С. 42-44.
8. Кіросір О. Самостійна підготовка студентів до аудиторних занять як складова педагогічної інноватики / О. Кіросір // Освіта. Технікуми, коледжі. – 2009. - № 1. – С. 39-42.
9. Козаков В.А. Самостоятельная работа студентов и ее информационно-методическое обеспечение / В.А. Козаков. – К.: Вища школа, 1990. – 248 с.
10. Семерникова Р.А. Самостійна робота в системі підготовки майбутнього учителя / Р.А. Семерникова // Проблеми змісту педагогічної підготовки вчителя у контексті аксіологічної освіти (історичний, теоретико-практичний аспекти): матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої 170-річчю ювілею університету / [за заг. ред. Л. Вовк, О. Падалка]. – К.: НПУ ім. М. Драгоманова, 2005. – С. 36-40.
11. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / М.М. Фіцула. – К.: «Академвидав», 2006. – 352 с.

УДК 371.13

**Снагощенко В.В.**

кандидат педагогічних наук,  
Сумський державний педагогічний  
університет ім. А.С.Макаренка

#### **СТВОРЕННЯ НОВОГО ТИПУ ШКІЛЬНОГО ПІДРУЧНИКА З ІСТОРІЇ (60-ті рр. ХХ ст.)**

*У статті йдеться про розвиток шкільних підручників історії в 60-ті роки ХХ століття, розглядаються переваги і недоліки навчальних книг з історії та розкриваються основні тенденції, що сприяли підвищенню якості нового типу навчальних посібників у зазначений період.*

**Ключові слова:** система освіти, шкільний підручник з історії, навчальна книга з історії,